

Voor hoogbegaafde kinderen die dyslectisch zijn kan school uitermate frustrerend zijn.

Hoe kun je hun bijzondere aanleg intact houden en tot zijn recht laten komen?

Dyslexie: mankement of symptoom van kwaliteiten?

door Nicolette Koopman en Robin Temple

Rijk voorziene hersenhelften

Veel intellectueel hoogbegaafde kinderen zijn ook rijk voorzien op andere gebieden – creatief, kunstzinnig, enzovoort. En ook binnen het intellectuele vlak zijn deze kinderen vaak creatief. Er schiet me een klein jongetje te binnen dat tevreden met vrolijke kleuren een spiraal van enorme kwadraten zat te borduren. Ook kwam hij een tijdlang dagelijks enthousiast aanhollen met weer een nieuw slim idee voor de constructie van een perpetuum mobile.

Eén ding is zeker: bij zulke kinderen bloeien beide hersenhelften, zowel de beeldende en creatieve rechterkant als de analytische linkerkant. Nogal eens heeft

de rechter kant de overhand, waardoor het kind in de categorie beelddenkers valt. Voor deze kinderen geldt zo mogelijk nog sterker dan voor anderen: hoe meer hun omgeving oog heeft voor de behoeften en kwetsbaarheden die hun aanleg met zich meebrengt, hoe groter de kans is dat zij zich harmonieus kunnen ontwikkelen.

Beelddenken en dyslectische verschijnselen

Beelddenkers lopen een flinke kans om in ons onderwijssysteem dyslectische symptomen te ontwikkelen. Hoogbegaafde beelddenkers weten die symptomen

Spellingsregels kun je met beelddenkers in beeld brengen. Hier: In het meervoud krijgen woorden '-en' erbij.

weliswaar vaak voor een deel behendig te compenseren, maar dat neemt niet weg dat ze er last van hebben. Het kost ze extra energie en leidt tot frustratie. Bovendien lukt dat compenseren lang niet bij iedereen. Ronald Davis, een uitgesproken dyslectische en begaafde Amerikaan, ontdekte dat de manier waarop hij dacht, veel meer in beelden dan in woorden, alles te maken had met dyslexie. Beelddenken is niet alleen visueel denken. Je zou het misschien beter 'ervaringsdenken' kunnen noemen, want een beelddenker denkt in alle zintuiglijke ervaringen: zien, voelen, ruiken, enzovoort. Denken als een soort beleven. Gedachten hebben dan dus een vorm van realiteit voor degene die ze denkt. Dit in tegenstelling tot de manier waarop de meeste mensen in onze cultuur denken, namelijk meer abstract, in woorden en begrippen. Ieder mens beschikt over beide denkwijzen, maar bij beelddenkers overheerst het denken in ervaringen, en bij woorddenkers overheerst het denken in woorden.

Opvallend vaak vertonen dyslectische kinderen en volwassenen duidelijk de kenmerken van het beelddenken. Vanuit dit gegeven ontwikkelde Davis samen met een groep wetenschappers een benadering van dyslexie die niet alleen nieuw licht werpt op het ontstaan van dyslectische symptomen, maar ook op hoe je daar verandering in kunt brengen.

Leren lezen op een woorddenkersmanier

Een woorddenk-cultuur brengt vanzelfsprekend onderwijs voort dat is gebaseerd op het denken in woorden en begrippen. Zulk onderwijs hebben wij dan ook, al staan er nog zo veel plaatjes in de schoolboeken. Een beelddenkend kind leert op school niet om voor taal en rekenen zijn eigen denkwijze te gebruiken: hij leert het op een woorddenkersmanier, dus op andermans manier. Dat is geen school te verwijten, want op pabo's en in lesboeken komt dit verschil in denkwijzen niet veel ter sprake, wellicht omdat men niet bewust is van het belang ervan. Maar dat heeft wel ingrijpende gevolgen voor bijvoorbeeld een beelddenkertje dat op school les krijgt in lezen en schrijven.

Dat jonge beelddenkertje ervaart zijn beelden van de wereld als concreet en werkelijk. Daardoor is hij in staat om de zaken in gedachten van alle kanten te onderzoeken in 3D: van links, van rechts, gekanteld, gespiegeld, enzovoort. Op het moment dat hij op school leert lezen, zijn de letters en woorden die hij voorgeschoteld krijgt voor hem niet herkenbaar als iets concreets. Daar heeft hij gelijk in: letters zijn alleen maar symbolen, meer niet. Daarom gaat hij de streepjes en boogjes die hij ziet staan, net als andere voorwerpen waar hij benieuwd naar is, onderzoeken: in gedachten laat hij ze draaien, spiegelen en kantelen, om ze maar te kunnen plaatsen. Dat levert hem waarschijnlijk een bewegend groepje wonderlijke hiërogliefen op, maar niets

Robin Temple (Maria Hoop) is directeur van de Stichting Davis Dyslexia Association Nederland. Hij werd door Ron Davis opgeleid tot Davis-trainer en is verantwoordelijk voor de opleiding van Davis-counselors in Nederland.

Nicolette Koopman (Bilthoven) biedt hulp bij dyslexie, dyscalculie, ADHD en ADD. Zij doet dat als Davis-counselor (voor de leerproblemen) en als Human Givens-therapeut (voor de sociaal-emotionele aspecten).

De Davis-methode: www.davidyslexie.nl
Workshops voor scholen:
www.davisleerstraat.nl

waar hij wat mee opschiet. Toch zal hij uiteindelijk leren om het gehele *beeld* van bijvoorbeeld de lettercombinatie 'p.e.e.r' te koppelen aan zijn gewaarwording van zo'n buikige, bruin-groene vrucht waar het zoete sap uit kan lopen als je erin bijt. Zo leert hij zijn concrete ervaring van een peer te koppelen aan het symbool dat we het woord 'peer' noemen. Op die manier leert hij allerlei woorden – complete woordbeelden – te herkennen. Maar het gaat mis als hij geen concrete ervaring aan een woord kan koppelen om het een betekenis te geven, zoals bij 'er', 'de', enzovoort. Iedere zin bevat wel een paar van zulke woorden. Die zetten dus telkens weer het kantelen en draaien in zijn voorstellingsvermogen in gang, waardoor hij de letters en woorden ziet bewegen en dansen. Dat maakt lezen voor hem tot een uiterst lastige en vaak onaangename bezigheid.

Klanken plakken of beelden herkennen

'Maar hij leert toch lezen door de klanken van de letters met elkaar te verbinden?' zul je zeggen. 'Dan wordt vanzelf duidelijk wat voor woord er staat. Dat hoor je dan toch?'

Zeker. Het punt is alleen dat dit geënt is op woorddenken. Beelddenkend lezen werkt anders. Het is zoals

Peter werd in groep vier psychologisch onderzocht omdat hij in de klas zo enorm lastig en storend was. Hij zat voortdurend aan andermans spullen, was met totaal andere dingen bezig dan waar de juf uitleg over gaf, en deed van alles en nog wat dat niet door de beugel kon. Het onderzoeksrapport vermeldde een IQ van 150, maar daar las de school overheen. Niet toevallig misschien, want het was hun ook werkelijk niet opgevallen dat Peter zo begaafd zou zijn. Hij kon niet spellen. Hij kreeg weliswaar sommen uit groep zeven omdat het onderzoeksverslag het advies bevatte om hem meer uitdaging te geven, maar die sommen kon hij niet maken. (Hij kende namelijk de terminologie niet die gebruikt werd: 'Wat is "rest"?') Enzovoort. Peter was bovendien een eenzaam kind; vriendjes had hij niet.

Hij deed een Davis-counseling. Daar leerde hij van alles, waaronder een beelddenkersmanier om zijn aandacht te richten en meer bij zichzelf te blijven. Samen met de Davis-counselor bracht hij in klei de spellingsregels in

beeld. Hij kleide ook zichzelf, gezeten aan een tafeltje met om zich heen een cirkel die zijn persoonlijke ruimte voorstelde. De Davis-counselor maakte ook zo'n weergave van zichzelf. Ze liet hem ervaren hoe het was als zij met haar ik-poppetje zijn persoonlijke ruimte binnen stapte, en daar aan de haal ging met de potloden die op zijn tafeltje lagen. Dat vond hij uitermate vervelend. Zo leerde hij dat wat jij doet, invloed heeft op een ander.

Zowel sociaal als in zijn schoolwerk kwam Peter heel anders in zijn vel te zitten. Na de counseling raakte hij bevriend met een jongen uit een andere klas, die ook erg slim was. Dat is een hechte vriendschap geworden. Het jaar daarop heeft Peter een klas overgeslagen. Nu zit hij in groep acht. Het gaat erg goed met hem.

Voorkomen is beter dan genezen

Ook in Nederland zijn er al scholen die werken met de Davis-leerstrategieën. Woorddenkers en beelddenkers komen daarin allebei aan hun trekken. Dat werkt preventief: in de groepen waarin kinderen op deze manier hebben leren lezen en schrijven, zijn tot op heden nog geen dyslectische symptomen gesignaleerd.

En er is nog meer winst. De directeur en de intern begeleider van een basisschool die de Davis-leerstrategieën toepast* vertellen samen met de begeleidende Davis-mentor in YouTube-interviews: 'Wij willen graag preventief werken. We zien steeds meer kinderen overprikkeld de school in komen. We kunnen de kinderen nu technieken leren om daar zelf wat aan te doen. De school is er veel rustiger van geworden. Ik voel

en zie rust in de klassen. Ook de kinderen met ADHD en PDD-NOS hebben geleerd om zich te focussen. Aanvankelijk dachten we: "Wordt dat niet wat geitenwollen-sokken-achtig?" Maar daar zijn we allang voorbij, dat was na twee weken al over. Het wordt gewaardeerd. Ook ouders valt de rust in de school op.'

Ze merken op: 'De kinderen gaan inmiddels heel anders met elkaar om, de normen en waarden hebben zich sterk ontwikkeld. Via het gebruik van de Davis-technieken zijn zij sociaal veel bewuster en vaardiger geworden.' Het succes is ook meetbaar. 'Ik wil ook graag cijfers zien. Onze scores kachelden steeds verder achteruit. Door deze aanpak zien we de prestaties van de kinderen weer groeien. In een aantal gevallen zelfs excessief. De let-

terkennis van de kinderen eind groep twee is veel groter dan ze voorheen was. Eind groep drie zijn er nog slechts twee kinderen die de 'd' en de 'b' een beetje spiegelen, meer niet. Kinderen blijven minder lang spellend lezen, en het leesproces verloopt voor een grote groep kinderen makkelijker. Alle kinderen zitten eind groep drie qua leesniveau waar ze horen te zitten of hoger. Geen uitval dus.'

Voor hoogbegaafde beelddenkers heeft het voorkómen van dyslectische symptomen op deze manier nog een extra voordeel: zij kunnen van meet af aan hun eigen kwaliteiten ontplooiën, zonder dat dat proces wordt gefrustreerd door dyslectische obstakels.

* OBS De Springplank, Sint-Oedenrode

gezegd het herkennen van complete woordbeelden, mét hun betekenis. Wanneer je een beelddenker leert lezen door hem woorden in stukken te laten hakken, er spraakklanken aan te koppelen en die aan elkaar te plakken, dan duw je hem in het woordenkersspoor. En dat brengt hem in de war.

Met noest oefenen kan dit zeker uitmonden in een zekere mate van leesvaardigheid, maar een echt succes

loop van de jaren al hebben ontwikkeld, kunnen leren het anders te doen. Ze kunnen hun eigen aanleg alsnog leren gebruiken als een waardevol instrument voor lezen, schrijven, rekenen enzovoort.

Het elimineren van de storende werking van beeldloze woorden als 'er' en 'het' vergt specifieke technieken. Een kind moet leren om zich bij zulke woorden toch een adequaat beeld te vormen, en om dat zodanig in

Of er aan het eind van een woord een 'd' of een 't' komt, kun je horen wanneer je het woord in het meervoud zet.

wordt het nooit. En een plezier nog veel minder. Het is zo iets als wanneer je iemand die rechtshandig is, door veel trainen leert om linkshandig te schrijven: tegen zijn aanleg in gaan kan wel, maar het wordt nooit soepel of mooi. Zo iemand leert veel sneller, veel beter en met veel minder frustratie schrijven als hij het met rechts mag doen. Net zo leert een beelddenker veel sneller, veel beter en met veel minder frustratie lezen als hij het via zijn beelden mag doen.

Frustraties

Maar de meeste beelddenkende kinderen moeten het voorlopig nog doen met de woordenkersmanier, met alle frustraties van dien. Wanneer die frustraties hoog genoeg oplopen, ondermijnen ze de rust en de ontspannen aandacht die nodig zijn om te kunnen leren. Als het kind zich dan, om maar aan de verwachtingen te kunnen voldoen, krampachtig gaat vastklampen aan 'oplossingen' en noodgrepen die haaks staan op zijn aanleg, dan is het met de ontspannen aandacht snel gedaan en wordt leren een steeds onmogelijker opgave. De schade die dit toebrengt aan het zelfvertrouwen en het zelfbeeld van kinderen kennen we helaas allemaal.

Het kan anders

Maar er zijn andere manieren. Ook beelddenkende kinderen bij wie de dyslectische symptomen zich in de

zijn herinnering op te slaan dat het gedachteloos-automatisch beschikbaar komt. Ronald Davis ontwikkelde hiervoor een effectieve aanpak. Daarnaast heeft hij baanbrekend werk verricht om kinderen te leren hoe ze kunnen zorgen dat ze de letters niet meer zien vervormen en bewegen, en hoe ze rust kunnen brengen in hun eigen leer- en leesproces.

Beeld- en woordendenken gaan elkaar hierbij steeds meer aanvullen, in plaats van elkaar uit te sluiten. Een kind leest zo dus vanuit *the best of both worlds*.

Natuurlijk groeit je zelfvertrouwen en kom je beter in je vel te zitten als je leert om je van dit soort dingen bewust te worden en er greep op te krijgen. Het zijn vaardigheden voor het leven, die bovendien verder reiken dan lezen en schrijven.

'Elk nadeel heb zijn voordeel,' om Cruijff te citeren, en dyslectische symptomen waar je niets mee kunt, zijn een nadeel. Het is van belang om onder ogen te zien dat wat daarachter zit, te maken heeft met het hele zijn van een kind. Wanneer je hem dan de mogelijkheden biedt om die aanleg in te zetten voor leren en lezen, en deze zo veel rijker tot bloei te laten komen, dan kan het nadeel een ingang vormen naar een onschatbaar voordeel. ■